

MIEJSCOWOŚCI

GALERIA

BIOGRAMY

SŁOWNIK

GENEALOGIA

HISTORIA
MÓWIONA

MAPA

MARZEC '68

WIĘCEJ

Protokoły mędrców Syjonu

Protokoły mędrców Syjonu – pamflet antysemitki opisujący w formie 24 wykładów, wygłoszonych rzekomo podczas I Światowego Kongresu Syjonistycznego 1897, plany osiągnięcia przez Żydów globalnej dominacji. W rzeczywistości tekst został sfabrykowany zapewne przez rosyjską tajną policję, Ochronę, aby obwinić Żydów o spowodowanie ówczesnych problemów politycznych i społecznych Rosji. Pochodzenie większości tekstu składającego się na *Protokoły* wywodzi się z wydanej 1864 broszury francuskiego satyryka M. Joly'ego, będącej pamfletem wymierzonym przeciwko Napoleonowi III; z kolei Joly zaczerpnął znaczną część swojej pracy z popularnej powieści E. Sue *Les Mysteres du peuple*, w której spiskowcami byli jednak jezuita, a nie Żydzi. Fragmenty pracy Joly'ego wykorzystał H. Goedsche, antysemita i niemiecki szpieg pracujący na rzecz pruskiej tajnej policji, który włączył je do swojej powieści *Biarritz* (1868). W jednym z rozdziałów (*Żydowski cmentarz w Pradze i Rada Przedstawicieli Dwunastu Plemion Izraela*) wprowadził wymyśloną przez siebie tajną rabiniczną „radę przedstawicieli”, która spotyka się na cmentarzu co 200 lat, aby planować terminarz żydowskiej konspiracji. Książka Goedsche'a została przetłumaczona na język rosyjski, a jej fragmenty krążyły po Rosji od końca XIX w. Ochrona uznała tekst za użyteczne narzędzie w swoich próbach zdyskredytowania liberalnych reformatorów i rewolucjonistów, którzy zyskiwali wówczas poparcie społeczne. W czasie afery A. Dreyfusa we Francji, gdy polaryzacja stosunku do Żydów w Europie osiągnęła szczyt, tekst ten został 1895 wydany w swojej ostatecznej postaci, a od 1897 zaczął być prywatnie wydawany jako *Protokoły mędrców Syjonu*. W 1903 opublikowano je w czasopiśmie „Russkoje Znamia”, a 1905 w formie książkowej. Kolejną falę popularności *Protokoły* przeżyły po 1905, gdy w Rosji nastąpiła liberalizacja stosunków politycznych i społecznych. Reakcyjna Unia Narodu Rosyjskiego, tzw. Czarna Sotnia, razem z Ochroną zrzuciły winę za tę liberalizację na „międzynarodowy spiszek żydowski” i rozpoczęły program szerokiego rozpowszechniania *Protokoły mędrców Syjonu*, jako propagandowe wsparcie dla fali pogromów, które przetoczyły się przez Rosję 1903–06 oraz narzędzie odwrócenia uwagi od społecznego aktywizmu. Zaczęto rozpowszechniać *Protokoły* jako rzekomo 18. rozdział prac I Światowego Kongresu Syjonistycznego, obradującego 1897 w Bazylei. Gdy zauważono, że kongres był otwarty dla publiczności i uczestniczyło w nim wielu nie-Żydów, zaczęto twierdzić, że *Protokoły* były wynikiem spotkań 1902–03. Pojawiła się też teza, że były one dziełem spisku masońsko-żydowskiego. Po rewolucji październikowej 1917 zwalczające się partie i organizacje polityczne wykorzystywały *Protokoły mędrców Syjonu*, aby wzbudzać nienawiść i przemoc skierowaną przeciwko Żydom. Pomysł, że ruch bolszewicki był spiskiem Żydów zmierzających do światowej dominacji, wywołał na świecie zainteresowanie *Protokołami*. Ukazały się ich liczne wydania na Zachodzie, a także w Polsce (w okresie międzywojennym — 9 edycji). Jednocześnie pojawiła się literatura demaskująca prawdziwość *Protokołów*. Pomimo to były one traktowane przez antysemitów jako ważne świadectwo spisku żydowskiego i stały się też częścią propagandowego arsenału nazistów. W PRL edycje *Protokołów mędrców Syjonu* ukazały się w okresie organizowanej przez władze nagonki antysemitki 1968 oraz w czasie stanu wojennego 1981–83. Współcześnie tekst ten, w niezwykle niekorzystnym świetle rysujący Żydów i syjonizm, jest przyjmowany jako prawdziwy w tych rejonach świata i środowiskach, gdzie dominują krytyczne lub wręcz wrogie opinie na temat Żydów czy Izraela. Na Bliskim Wschodzie *Protokoły mędrców Syjonu* są wykorzystywane jako dowód żydowskiego spisku i oficjalnie publikowane w wielu krajach arabskich. *Protokoły* dały też początek współczesnej literaturze spiskowej. Inna, poza rosyjską mistyfikacją, popularna niegdyś teoria o ich pochodzeniu głosiła, że zostały one napisane przez mało znaną lożę masońską, jako rodzaj fantazji na temat kontrolowania biegu rzeczy.

J. Tazbir *Protokoły mędrców Syjonu. Autentyk czy falsyfikat*, Warszawa 2004.

Witold Sienkiewicz

Treść hasła została przygotowana na podstawie materiałów źródłowych PWN.